

simplici affectu, vel voluntate includente aliquam conditionem, quam Deus non absolute vult et a causa creata pendet, atque impediri potest: talis autem intentio finis non habet infallibilem connexionem cum ejus consecutione, quia hoc est proprium voluntatis absolute. Quod totum videre licet in exemplo de reprobis, quatenus eis Deus gloriam intendit: et idem est cum proportione in agentibus naturalibus. Hujus autem ratio est, quia Deus est liber et potest intendere particulares fines, prout voluerit. Adde, nihil amplius debitum esse ipsis agentibus particularibus, si in ordine ad connaturales fines considerentur. Nam respectu finis supernaturalis, neque tendentia ipsa in talem finem debita est, sed ex Dei liberalitate addita est naturæ: ergo potuit Deus pro arbitrio suo non omnibus conferre talem ordinationem ex decreto absoluto, sed ex simplici tantum affectu, absque intentione omnino absoluta et efficaci.

9. Atque hinc facile patet altera pars, quia non semper Deus vult dare illa media, quæ prænovit efficacia. Duobus enim modis medium redditur inefficax. Primo ex intrinseca conditione particularis agentis, quod liberum est et potest resistere, quam libertatem Deus conservare vult, nec tenetur illam semper ita prævenire, ut in alteram partem infallibiliter inducatur, satis enim illi providet, si sufficientia tribuat. Alio modo fit medium inefficax propter aliam causam extrinsecam impediens, ut in naturalibus contingit, quod impedimentum non semper Deus auferre vult aut debet, cum sit provisor universalis. Propter quæ recte dixit Dionysius, cap. 4, de Divinis nomin., circa finem providentiæ non esse naturam interimere, sed unicuique subvenire, juxta exigentiam naturæ suæ et unamquamque rem sinere operari accommodatè ad naturam suam: ergo ex nullo capite habet providentia illam consecutionem infallibilem.

10. *Ad fundamentum Cajetani respondetur.* — Unde facilis est responsio ad fundamentum Cajetani, nam hoc non provenit ex impotentia, vel ignorantia, sed ex libertate divinæ voluntatis, et quia hoc est etiam magis consentaneum rebus ipsis et muneri universalis gubernatoris. Neque inde sequitur, Deum nullo modo intendere talem finem, sed solum non intendere efficaciter, quod verum est. Nec propterea dicendum est, providentiam divinam frustrari: nam, quod deficit ab uno ordine divinæ providentiæ, in alium incidit. Ut peccator, qui deficit a præmio, incidit in vindictam. Quo

modo dixit Augustinus, in Enchirid., cap. 41, Deum non permittere mala, nisi ut inde eliciat bona, quod late etiam habet Damascenus, lib. 2, de Fide, cap. 29.

11. *Providentia nunquam deficit omnino ab universali fine.* — Unde tandem observare oportet, quod licet providentia interdum non assequatur finem particularem, nunquam tamen omnino deficit ab universali fine ipsius providentiæ, quia ut Ecclesia dicit: *Deus in sua providentia non fallitur.* Nam quoties particularis causa suum finem assecutura non est, Deus id non ignorat, neque etiam id fit sine ejus permissione, quam permissionem refert ad alium finem pertinentem, vel ad finem totius universi, vel ad manifestationem alicujus attributi divini. Ac denique omnia refert ad laudem et gloriam suam, qui est universalis finis providentiæ, qui semper efficaciter intenditur. Solum ergo hoc necessarium erat ad perfectam providentiam, et est sufficientissimum. Atque ita fit, ut divina providentia, simpliciter loquendo, nunquam frustretur. Et in eodem sensu verum est, quod D. Thomas dixit: *Omnia ita evenire, sicut a Deo providentur:* nam quæ providentur efficaciter et ex divina voluntate absoluta, eveniunt eodem modo, quo provisum sunt: quæ vero tantum antecedenter, seu ineffaciter intenduntur, cum proportione providentur, quantum ad sufficientiam mediocorum, et quantum est ex parte Dei: quantum ad effectum autem juxta cooperationem creaturæ.

12. *Secunda differentia inter providentiam et prædestinationem.* — *Providentia est rerum quæ supponuntur.* — Secunda differentia est, quia providentia supponit ordine rationis in mente, seu voluntate Dei existentiam illius rei, cui providet: prædestinatio vero per se illam non supponit, sed secum affert, seu includit. Explicio priorem partem, nam sicut in prædestinatione diximus ex parte materiæ esse duo: scilicet objectum, quod prædestinatur et terminus, ad quem prædestinatur: ita in providentia duo sunt: subjectum, cui providetur, et bonum, quod illi providetur, seu procuratur. Hoc secundum non supponitur futurum, sed per ipsam providentiam ordinatur ut sit: illud autem primum supponitur futurum, vel ut alii loquuntur, existens in præsentia æternitatis. Quod recte docuit Nemesius, supra cap. 42. Ita enim comparatur in æternitate ratio providentiæ ad rem futuram, sicut in tempore executio providentiæ, quæ est gubernatio, ad rem in se existentem: gubernatio autem non

est, nisi rerum jam existentium; providentia ergo non est, nisi rerum, quæ secundum ordinem rationis supponuntur futuræ. Et confirmatur, quia providentia est de mediis, supponit ergo institutionem rei ad talem finem, ergo supponit etiam voluntatem creandi talem rem propter talem finem: et hoc est supponere in æternitate rem illam ut futuram.

13. *Prædestinatio supponit terminum, et objectum tantum ut possibile.* — Hinc autem facile declaratur altera pars, quam supra tetigimus et huc remisimus, videlicet, quod prædestinatio nec terminum, nec objectum suum supponit futurum, sed possibile tantum, et per ipsammet prædestinationem ordinatur, ut sit. Quod sumo ex D. Thoma, q. 6, de Veritate, a. 1. Et declaratur optime in prædestinatione Christi, qui est exemplar totius nostræ prædestinationis, teste Augustino, lib. de Prædestin. Sanctior., cap. 15; nam prædestinatus est CHRISTUS ut homo, ut esset Filius Dei naturalis, antequam prædestinationem hic homo Christus ut sic, non supponitur existens, nec futurus in mente Dei, sed per ipsam prædestinationem ordinatus fuit, ut esset et ita esset, ut simul esset Filius Dei naturalis, ergo de ratione prædestinationis non est, quod supponat existentiam objecti. Quod etiam in nostra declaratur ex dictis: nam prædestinatio non supponit, sed intrinsece includit destinationem ad finem, præconceptam in mente prædestinantis: sed ordinatio ad finem non supponit rem, quæ ordinatur ad finem, jam existere, qui per eandem voluntatem, per quam ordinatur ad esse propter talem finem. Unde cum finis sit primum in intentione, non potest res prius esse intentione, quam ad talem finem destinatur: agimus enim de fine propter quem res ipsa primo instituitur et de primo agente, qui non tantum ordinat rem ad finem secundum esse accidentale, sed etiam secundum primum esse substantiale.

14. *Diluitur objectio.* — *Alia objectio.* — *Solutio.* — Et ideo nihil obstat, si quis objiciat, aliquando rem institui propter unum finem et postea ordinari ad alium. Hoc enim est verum de fine secundo, non vero de primo: beatitudo autem æterna, propter quam prædestinati creati sunt, est primarius finis et proprius eorum: et ideo non prius ordinati sunt ad esse per voluntatem creandi illos, quam ordinati fuerint, ut sint beati, per voluntatem glorificandi illos. Dices ut res creetur propter talem finem sufficit ordinatio in illum per voluntatem simplicem: et non requiritur desti-

natio efficax. Respondeo, respectu hominum in communi id verum esse et patet in reprobis: in prædestinatis autem non datur duplex intentio et ordinatio in illum finem, una efficax et altera inefficax, sed tantum absoluta destinatio. Et ideo per hanc ipsam ordinati sunt ad beatitudinem, in eodem signo, in quo ordinati sunt ad esse.

15. *Voluntas creandi et eligendi prædestinatum unica est.* — *Et religendi prædestinatum unica est.* — *Satisfit objectioni.* — Oportet tamen animadvertere, quod sicut voluntas prædestinans ad finem non supponit voluntatem creandi prædestinatum, ita neque e converso voluntas creandi prædestinatum supponit voluntatem dandi illi gloriam, sed unica simplici voluntate ordinatur talis persona, ut sit propter talem finem. Ratio est, quia gloria aut beatitudo non prædestinatur in abstracto, vel (ut alii loquuntur) ut quod, sed prædestinatur alicui, cujus est forma et perfectio quod non fit, nisi quatenus aliqua persona prædestinatur ad illam: non potest autem aliquis prædestinari, ut sit beatus, quin intrinsece prædestinetur ut sit: ergo non potest illa voluntas esse prior altera secundum rationem.

16. *Objectio.* — Dices, quidquid est posterius in executione, est prius in intentione: et e converso, quod est in intentione prius, est in executione posterius: sed rem creari et esse, in executione est prius, quam beatificari: ergo in intentione fuit posterius: prius ergo voluit Deus hominem beatificare, quam creare. Respondeo maximam illam habere verum inter finem et media, quæ non constituunt intrinsece ipsum finem, sed sunt causæ extrinsecæ seu efficientes consecutionis ejus. Non procedit autem inter subjectum et finem formalem: nam ex utroque suo modo constituitur intrinsece totalis finis. Ita vero comparantur persona, quæ prædestinatur, et gloria ad quam prædestinatur: nam gloria est finis, cujus gratia, persona vero est finis, cui ipsa gloria procuratur: et ideo licet in tempore prius fiat persona, quam gloria, tamen in æternitate non prius amatur gloria, quam ametur talis persona, et ideo nec prius amatur, quam ipsa etiam persona ametur et ordinetur, ut beata perpetuo sit.

CAPUT XIX.

QUOMODO PRÆDESTINATIO AD GRATIAM ET SUPERNATURALEM GUBERNATIONEM COMPARETUR.

1. *Prædestinatio videtur comparari ad gratiam ut causa ad effectum.* — *Quomodo hæc dicitur*

inter se differant. — *Alia differentia.* — Hæc comparatio necessaria visa est ad exactam, ac propriam prædestinationis intelligentiam, conferretque non parum ad intelligenda ea, quæ de causis et effectibus prædestinationis dicemus. Augustinus ergo, libro de Prædestinatione Sanctorum, c. 10, et de Bono persev., c. 14, hanc comparationem attingens, dicit, prædestinationem et gratiam comparari, ut causam et effectum. *Quia prædestinatio (ait) est gratiæ præparatio, gratia vero jam ipsa donatio.* Unde infra dicit: *Quocirca prædestinatio Dei, quæ in bono est gratiæ, est ipsius præparatio, gratia vero est ipsius prædestinationis effectus.* Ex qua doctrina Augustini duplicem differentiam inter prædestinationem et gratiam colligere possumus. Una est, quia differunt sicut æternum et temporale: nam prædestinatio æterna est, gratia temporalis, ut est creatio. Unde ait ibidem Augustinus: *Quod ait Apostolus ipsius sumus factura creati in Christo Jesu in operibus bonis, gratia est: quod autem sequitur, quæ præparavit Deus, ut in eis ambulemus, prædestinatio est, quæ sine præscientia esse non potest.* Potestque a simili declarari, nam ita se habet prædestinatio ad gratiam, seu gubernationem supernaturalem prædestinatorum propriam, sicut providentia ad gubernationem in communi comparantur, ut temporale et æternum, teste D. Thoma, 1 p., q. 22, art. 1, ad 2, quia providentia dicit causam, gubernatio effectum: illa enim dicit rationem æternam, per quam Deus gubernat, hæc executionem ejus, quæ in tempore fit. Ergo eodem modo comparatur prædestinatio ad gloriam: nam sicut totum ad totum, ita pars ad partem. Unde idem divus Thomas, q. 23, art. 2, dixit prædestinationem formaliter nihil ponere in prædestinato, causaliter autem ponere gratiam, quod sane facit in tempore, per supernaturalem gubernationem. Atque ex hac differentia videtur sequi alia, quia prædestinatio increata est, ut pote æterna, gratia vero creata, ut nimirum temporale quid et factum. Utraque vero differentia nonnullam difficultatem habet, quæ ad majorem hujus comparationis explicationem proponenda et breviter expedienda est.

2. *Prima difficultas circa primam differentiam.* — *Secunda difficultas.* — Circa primam ergo differentiam est imprimis difficultas, quia ipsamet prædestinatio est quædam gratia: nam est quoddam naturale beneficium gratis homini collatum, et hoc est gratia. Nec enim hic gratia vocatur sola forma sanctificans, sed

omnia dona supernaturalia et beneficia, quibus gloria comparatur. Unde non solum gratia est id, quod in homine intrinsece inhæret, sed etiam multa extrinseca bona, si ad supernaturalem felicitatem conferant. Sic enim habere suasores ad bonum, et non habere suasores ad malum inter gratiæ dona computavit Augustinus enarratione in Psal. 87, et lib. 50, homil. 13, ergo licet prædestinatio non inhæreat, prædestinatio est vera gratia, quia est magnum bonum ejus supernaturale et gratis collatum. Non ergo in universum differunt prædestinatio et gratia, sicut causa et effectus, sed etiam sicut duæ gratiæ, quæ esse possunt causa et effectus, ita ergo potest comparari prædestinatio respectu sequentium gratiarum. Unde nec gratia erit semper temporalis, sed erit aliqua gratia æterna. Deinde est alia difficultas circa eandem partem, præsertim conferendo prædestinationem cum gubernatione electorum: quia duplex est gubernatio, ut ex D. Thoma supra colligitur, una activa, altera passiva: quæro ergo, de qua illarum differentia illa intelligatur? Nam de passiva per se notum est, et esse temporalem et esse in his, qui gubernantur, nam est veluti passio, quæ in patiente recipitur: hæc vero non est ad rem, de qua tractamus, agimus enim de gubernatione, ut se habet ex parte Dei, atque adeo de activa gubernatione. At vero gubernatio activa videtur esse æterna: non enim distinguitur a providentia, ut sentit divus Thomas, prima parte, quæstione 103, articulo 6, 7 et 8 et patet, quia per eundem actum æternum, quo Deus ab æterno præparat beneficia electis, eos in tempore gubernat. Neque enim DEUS habet intra se aliam rationem gubernandi in tempore, præter illam, quam ab æterno concepit, aut decrevit: illa autem gubernandi ratio et gubernatio activa, est ergo æterna, et non differt, etiam ratione, a prædestinatione et providentia, cum proportionem sumptis.

Tertia difficultas circa aliam differentiam. — Tertio hinc oritur difficultas circa aliam differentiam, quia non omnis gratia creata est, ipsa enim prædestinatio est quædam gratia increata, et gratia unionis est increata et Spiritus Sanctus ipse, quatenus in propria persona justis confertur, gratia quædam vocari potest, sicut essentia divina, ut data beatis in ratione speciei intelligibilis, vere dicitur donum increatum.

3. *Gratia tria significat.* — Prima difficultas oriri videtur ex multiplici significatione hujus vocis, *gratia*, quam tradit D. Tho-

mas 1, 2, quæst. 110, art. 1, ubi gratiam tria significare dicit, scilicet, vel amorem et benevolentiam, vel donum gratis datum distinctum ab ipso amore et ab illo procedens, ita ut prior dici possit gratia manens in conferente gratiam: posterior vero gratia transiens in eum, cum fit gratia: Vel recompensationem beneficii accepti, cum pro illa gratiam rependere dicimus. Et ommissa pro nunc hac tertia significatione, quæ libro sequenti nobis fortasse usu erit: duæ primæ ad præsentem difficultatem expediendam faciunt. Nam in prima significatione concedendum est, prædestinationem esse quamdam gratiam: quod ibidem divus Thomas docuit, dicens: *Quandoque ipsa æterna dilectio Dei gratia Dei dicitur, secundum quod dicitur etiam gratia prædestinationis, in quantum DEUS gratuito, et non ex meritis aliquos prædestinavit, seu elegit. Dicitur enim ad Ephes. 1: Prædestinavit nos in adoptionem filiorum, in laudem gloriæ gratiæ suæ.* Unde allegando hoc testimonium, videtur D. Thomas illud interpretari in eodem sensu, ita ut illa vox *gratia* in illis verbis significet gratuitam beneficentiam, quam Deus per prædestinationem, tanquam per maximam gratiam singulariter ostendit.

4. *Quo sensu nomen gratiæ usurpavit Augustinus loco citato.* — Augustinus autem in definitione prædestinationis, et in differentia, quam constituit inter illam et gratiam, sumit hanc vocem in secundo significato, non quidem in tota amplitudine illius, quia multa sunt dona gratuita, quæ ad prædestinationem non pertinent, sed quatenus significat dona gratuita, quibus certissime liberantur quicumque liberantur. Atque hoc modo sumpta gratia recte distinguitur a prædestinatione, tanquam effectus a causa, et tanquam temporale ab æterno: Nam talis gratia est transiens, non immanens in Deo, nihil autem transiens extra Deum æternum est, et necessario procedit a rationibus æternis, et ab æterna dilectione. Et ita est etiam intelligendus D. Thomas, dicta quæst. 23, articulo 2, ad 4.

Gratia etiam dicitur donum in intrinseco consistens. — Adverto autem obiter, quod licet hæc gratia dicatur transiens, non est necesse, ut semper, et in universum transeat in ipsum prædestinatum, ita ut in illo intrinsece recipiatur. Nam licet gratia intenta per prædestinationem maxime illa sit, quæ intrinsece inhæreat prædestinato, juxta illud, *elegit nos in ipso, ut essemus sancti*, et illud, *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum*, ad Ephes. 1. Nam

hæc adoptio, et vera sanctificatio per intrinsecam gratiam fit: sicut etiam conformitas illa cum Christo, de qua dicitur ad Rom. 8: *Quos prædestinavit conformes fieri imagini Filii sui.* Nihilominus gratia, quæ est effectus prædestinationis, et temporalis dicitur, latius patet, et interdum consistit in externis donis, aut causis, vel circumstantiis, interdum in auferendis malis, occasionibus, quæ omnia egregie comprehendit Augustinus nomine beneficiorum, quibus electi certissime salvantur.

5. Atque hinc constat, ita comparari prædestinationem ad singularem gubernationem hominis prædestinati, sicut generalis providentia ad generalem gubernationem. Nam sicut gubernatio includit omnes actiones, et effectus, quibus Deus confert creaturis media necessaria, vel convenientia ad suos fines: ita illa singularis gubernatio includit omnem Dei actionem, per quam cum effectu perducit electos ad finem prædestinationis. Potestque *singularis beneficentia* vocari, quia complectitur omnia beneficia, quibus liberantur, quicumque liberantur. Unde, sicut gubernatio illa est effectus adæquatus providentiæ: ita hæc beneficentia est effectus prædestinationis, et sicut gubernatio est temporalis, et providentia æterna, ita hæc beneficentia temporalis est, et prædestinatio æterna.

6. *Satisfit secundæ difficultati.* — *Gubernatio Dei etiam activa distinguitur a prædestinatione.* — *Actio transiens qua Deus gubernat est ut creaturis, et temporalis.* — Cum autem in secunda difficultate quæritur de quaque gubernatione sit sermo, an de activa, vel de passiva? posset uno verbo responderi, esse sermonem de passiva, et de transeunte extra Deum, sicut de gratia dictum est. Nam sicut Augustinus de hac gratia est locutus, cum illam a prædestinatione distinxit, ita nos loqui possumus de beneficentia et gubernatione, quæ Dei esse dicitur, non intrinsece (ut sic dicam), sed emanative, id est, non quia sit in Deo, sed quia est a Deo. Et hoc sensisse videtur D. Thomas, dicta q. 23, articulo 2 ad 3, ita distinguendo inter prædestinationem et gubernationem, seu gratiam sicut inter præparationem, activam et passivam. Addimus vero, etiam loquendo de activa gubernatione, aliquam esse differentiam constituendam inter ipsam, et prædestinationem, saltem hæc, [quod una est simpliciter æterna, ut de prædestinatione diximus, altera simpliciter temporalis, ut de gubernatione explicabimus. Quod, ut distinctius

faciamus, adverte, in activa gubernatione tria posse considerari: primum est actio transiens, per quam fiunt effectus gubernationis in creaturis. Secundum est ars divini intellectus, quæ dirigit illam actionem. Tertium est actus voluntatis movens ad illam actionem. De primo est res controversa, an illa actio sit in creaturis, vel sit in Deo ipso. Ego vero existimo esse in creaturis. Unde si gubernatio activa pro hac actione sumatur, manifestum est distingui a prædestinatione, et providentia, non solum ratione, sed etiam re, et tanquam creatum ab increato, et tanquam temporale ab æterno. D. Thomas autem, dicta q. 23, art. 2, gubernationem dicit esse executionem providentiæ, et nihilominus subjungit, illam esse passive in gubernatis, active autem in gubernante. Unde vel loquitur de gubernatione activa in hoc sensu, vel non certe constituit hanc actionem in ipso DEO agente. Et tamen etiam hoc modo activa gubernatio licet increata sit, utpote intra Deum existens (ac proinde in hoc non differens a providentia, et gubernatione), nihilominus distingui potest ratione per respectum ad creaturas. Quia prædestinatio, vel providentia, non dicit respectum actualiter influentis, quem dicit activa gubernatio. Et ratione hujus diversæ habitudinis, etiam possunt distingui tanquam temporale, et æternum: quia illa habitudo rationis ad creaturam, ut actu influentis in illam, temporalis est. Sicut creatio activa sub ea denominatione temporalis est, etiamsi actio ipsa realis in Deo ipso constituatur.

7. *Ars intellectus divini directiva gubernationis est ipsa activa gubernatio, et ratione tantum connotati differunt.* — Circa secundum, scilicet artem, seu rationem existentem in divino intellectu directivam hujus actionis, dicendum sine dubio est, eandem omnino artem divini intellectus esse providentiam et gubernationem activam, solumque differre, quod gubernatio videtur connotare actualem relationem causæ influentis, quam non dicit providentia: Sicut eadem ars est, per quam homo novit, quomodo scribendum sit, et per quam actu dirigit manum, quando scribit, solumque in nobis possunt differre tanquam habitus, et actus, quæ distinctio in DEO locum non habet. Qui vero præter artem ponunt in intellectu imperium exequendi, fortasse in eo distinguunt gubernationem activam a providentia: nos vero actum illum non agnoscimus, qui distinctus sit a iudicio practico artis, vel prudentiæ. Et ideo illa duo non

distinguiamus, tanquam duo attributa, vel duos actus in mente Dei. Quod plane sensit D. Thomas, 1 part, quæst. 103, artic. 6, dicens in corpore, et ad primum: *Providentiam esse ipsam rationem gubernationis*, utique quantum ad internum actum, quem ponit in Deo. Nam per habitudinem actualis causæ, vel actionis, distingui possunt ratione, imo tanquam æternum et temporale, sicut de creatione activa, et de omni actione Dei ad extra dictum est.

8. *Prædestinatio differt ratione a gubernatione prout dicit voluntatem executivam.* — Circa ultimum membrum de voluntate divina, quatenus vel prædestinationem constituit, aut ingreditur, vel principium est executionis, et gubernationis ad extra, distingui possunt duo ordines actuum in voluntate divina, juxta superius dicta. Unus est ordo intentionis, alius est ordo executionis: et prior dici potest pertinere ad prædestinationem, posterior vero ad executionem et gubernationem. Atque ita prædestinationem, et singularem gubernationem activam, inter divinam voluntatem existentem, distingui inter se ratione, non tamen, ut creatum ab increato, cum utraque sit intra Deum: nec ut temporale ab æterno, utraque enim æterna est, sed solum, ut præparatio, et principium proximum executionis. Potest vero illamet voluntas executiva considerari, et secundum se, ut est æterna absque ullo respectu, vel denominatione temporali, et prout actu influens, vel denominata in ratione actu gubernantis, et beneficientis, ab actione ipsa, vel relatione, quæ in creatura existit: et ita potest dici, sub priori ratione ad prædestinationem pertinere, quia hoc modo considerata, etiam pertinet ad præparationem æternam ex parte Dei: sub posteriori autem spectare ad gubernationem, et beneficentiam seu gratiam. Atque ita etiam distingui ratione gubernationem activam a prædestinatione, vel providentia, non quidem ut creatum ab increato, quia semper actus ipse voluntatis Dei increatus est, sed relatione, vel denominatione nostra, ratione cujus etiam differunt, ut temporale et æternum, temporale (inquam) quoad denominationem, vel habitudinem rationis, non quoad entitatem ipsam, ut jam satis declaratum est.

9. *Expeditur tertia difficultas.* — *Aliquorum opinio.* — *Gratia dici potest increata et creata.* — *Gratia increata datur conjuncta domo creato.* — Ad tertiam difficultatem circa secundam differentiam, quod gratia differat a prædestinatione tanquam creatum ab increato,

aliqui omnino contendunt, nullam esse posse gratiam increatam, propter modum loquendi Augustini, dicto lib. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 10. Ego vero imprimis assero, loquendo de gratia in tota sua generalitate, et ut abstrahit ab illis duabus significationibus, quas supra ex sancto Thoma notavimus, sic dari posse aliquam gratiam increatam. Expresse enim divus Thomas, dicta quæst. 110, art. 1, in 1, 2, ipsam dilectionem æternam Dei gratiam vocat. Et eodem modo loquitur Gaspar Casalius, libro de Quadripartita justitia, cap. 4. Nec obstat contra hanc partem Augustini testimonium, quia non loquitur de gratia in tota sua latitudine, sed in significatione magis limitata, distinguendo illam a prædestinatione, et dilectione æterna, ut ex textu constat. Addo vero ulterius, etiam gratiam, ut est donum gratuitum, posse esse aliquo modo, seu aliqua ex parte increatam: non solum in gratia unionis, ubi res est clara, sed etiam in gratia justificationis. Quia certum est apud theologos, ipsammet personam Spiritus Sancti esse donum, quod datur justis speciali quodam modo cum justificantur, ita ut non solum dona creata illis dentur, sed etiam donum increatum, ut in fine sequentis tractatus ostendemus. Et in patria datur beatis ipsa essentia divina, non solum, ut objectum terminativum visionis, sed etiam, ut complementum adjuvans ad visionem per modum speciei. Et in via gratia adjuvans interdum esse potest Deus ipse, ut per se ipsum juvans, et confortans nostram facultatem. Verum quidem est, hanc gratiam increatam nunquam donari nobis, nisi, ut conjunctam alicui dono creato, vel mediante illo: hoc tamen non obstat, quominus donum ipsum increatum gratiæ denominationem recipiat, cum vere detur, et gratis detur, et ex amore supernaturali detur. Sic enim ipse Filius Dei, quatenus nobis datus ex singulari DEI dilectione, Joann. 3, dicitur ab eodem Joanne, cap. 1, *Gratia pro qua*, id est, propter quam omnem aliam gratiam recipimus, sic enim illud interpretor: *Et gratiam pro gratia.* Fateor ergo, non omnem gratiam, etiam a prædestinatione distinctam, esse donum creatum; neque contrarium unquam dixit Augustinus. Semper tamen id, quod increatum est, recipit denominationem gratiæ, sub aliqua habitudine, vel denominatione temporali, quoad illam semper differt a prædestinatione, ut temporale ab æterno, quoad summum potest ex Augustini doctrina colligi. Unde etiam dici potest, nihil

denominari gratiam hoc modo, nisi vel creatum sit, vel conjunctum alicui dono creato: Hoc autem ad prædestinationem, ut sic, necessarium non est.

CAPUT XX.

QUOMODO PRÆDESTINATIO AD LIBRUM VITÆ COMPARATUR.

1. Divus Augustinus, libro 10, de Civitate, cap. 15, prædestinationem significat esse ipsum librum vitæ, de quo frequens est in Scriptura mentio, dicens: *Non Deum liber iste commemorat, ne oblivione fallatur, sed prædestinationem significat eorum, quibus æterna dabitur vita.* Divus autem Thomas, 1. part., q. 24, artic. 1, ad 4, existimat, prædestinationem distingui ratione a libro vitæ, quia prædestinatio supponitur ad librum vitæ per modum objecti, seu materiæ circa quam, *quia in libro vitæ*, id est, notitia, *scribuntur*, id est, cognoscuntur, *quia prædestinati jam sunt.* Nam ut, in citato loco, Augustinus ait: *Non nescit Deus, et in hoc libro legit ut sciat, sed potius ipsa ejus præscientia de illis (id est, prædestinatis) quæ falli non potest, liber est vitæ.* Ob hanc ergo causam, ad complementum hujus libri, necessarium visum est, hanc etiam comparisonem facere: et obiter simul explicare totam illam quæst. 24, divi Thomæ, et metaphoram illam libri vitæ, et modos aliquos loquendi divinæ Scripturæ circa illam.

2. *Liber vitæ mentis notitiam et præscientiam significat.* — *Liber vitæ in Scriptura et cum addito et sine addito usurpatur.* — Ut ergo a metaphora libri vitæ incipiam, certum est mentis notitiam, seu præscientiam significare. Quam, ut explicem, adverte, solere in Scriptura nomen hoc liber metaphorice sumptum, interdum poni absolute et sine addito, ut Daniel 12: *In illo tempore salvabitur populus tuus omnis, qui inventus fuerit in libro.* Exod 32: *Si non facis, dele me de libro, quem scripsisti.* Sæpius vero poni cum adjunctione vitæ, ut Apocal. 20: *Quicumque non est inventus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.* Aliquando vero duplex determinatio additur, ut Apoc. 21: *Non intrabit in eam, nisi qui scriptus est in libro vitæ agni.* Aliquando etiam reperimus in sacra Scriptura, *librum justorum*, ut Josue 10. Item aliquando ponitur hæc vox in singulari, ut citatis locis et aliis infra adducendis: aliquando vero in plurali: et quoties in plurali ponitur, absolute et sine determinatione poni-